

Számvetések az életút határpontjain¹

■ (részletek)

VASY GÉZA

[...] Egyik lehetséges mottójaként a költői életműnek szinte kínálják magukat az életút határpontjain keletkezett költemények, sőt még előbb: események is. A misztikához Nagy László soha nem vonzódott, a számokéhoz sem, de a mítoszokhoz igen. Valamennyi szerepe láthatóan a névmágiának, a névvarázsnak is volt önszemléletében. Vezetékneve Nagy, s bár természetére éppen nem volt nagyra nevezhető, megfeleltetett s meg is felelt az erkölcsi, a költői nagyság követelményeinek. Miként vezeté-, úgy keresztnéve is egyike a leggyakoribbaknak. Ám egyik legjelesebb s a népi tudatban is elevenen élő királyunk volt Szent László, akéhez a küzdeni tudás és az erkölcsi fenség képzei tapadnak. A név a szláv Vladislavból fejlődött Lászlóvá. A szláv név elemeinek jelentése: hatalom + dicsőség, s ebben Szent László királynak ugyancsak része volt. E jelentéskört bizonyára ismerte a költő is. (*A meggyfa alatt* említi a „szép aranykirályt”). A keresztnév azonosságával is összefügg lehet Hunyadi László nyomatékos és azonosuló megidézése történelmi neveket különben csak elvétve említő lírájában (*A Zöld Angyal*). E névre a legközvetlenebbül adódó rímválasz a zászló

szó, s talán már kisgyermekként így szólították (*A karácsonyfás ember*), mindenesetre a költő számon tartja e vonatkozást, „zászlós nevét” (*Szánom-bánom*), akárcsak a keresztnévében intarziaként s rímhelyzetben elrejtett kedves állatának, a lónak a nevét, amelyet játékosan ki is használ (*Cégér; Báránys dedikáció*).

Láthattuk már, utólag mítosza lett a születésnapnak is [l. a keretes írást – a szerk.]: a költő szívesebben hitt az anyai emlékezésnek, hiszen az egyedit és a világtörténelmit mintázta egymásra, s a börtön-döntés képzei illlett protestáló, forradalmias alkatahoz. S e dátum 1789-ben nem egy a sok jeles nap közül, hanem az összeurópai modernizálódásnak-polgárosodásnak igazi nyitánya, „születésnapja”. A születésre nem vagyunk képesek visszaemlékezni, de legendásítható az esemény, sőt maga a fogadás is, amint ezt a költő egyik búcsúverse, a *Jönnek a harangok értem* tanúsítja: „Egy sejtecske megindul a csóktól ezüstsisakú ostoros Attilaként, élén a halálraitét, barkaillatú tejúthordának. De én a célomba érek, győzők.” Már abban az egyetlen sejtben is önmagát, személyiségképzetét látja meg, s bár nyilván a sejt ostorocskája indukálja az Isten ostora Attila-képzetét, a kiválasztottság, a világbíró hatalom és dicsőség gondolatköre szervesen illik ehhez a költői eredetmondához.

A születésnapokat, főként a kerek számúakat természetesen a tudat minősítheti jelentékenyekké vagy érdektelenné. Mégsem esetleges szokás öt-tíz évente komolyabb számvetést készíteni. Nagy László első alkalommal már igen korán rákényszerült erre – még a felnőtt, a költőtől előtti életszakaszában. Éppen betöltötte a tizedik évét, amikor a végzetes betegség megtámadta, s az örökmozgó, jól futó, bandavezér gyereket élet-halál mezsgyéjére vetette. Minderre nemcsak a mozgás korlátozottsága, a futás, a jókora gyaloglás, a táncolás lehetlensége emlékeztette minden nap és minden órában, a tudat is mássá formálódott, s a szíve is, amely az orvosok csodálkozására kibírta a rettenetes betegséget. A tízéves fiú a gondtalan gyerekkorból átlépett a veszélyeztetett és korlátozott életbe, s tette mindezt olykori csüggedései ellenére is emelkedett lélekkel, a visszaemlékezések tanúsága szerint az életet szerető, vigadni is tudó tizenévesként.

Újabb évtized múltán éppen az érettségén van túl a fiatalember, s mögötte a második világháború, amely sokkal mélyebb nyomokat hagyott benne, mintsem ezt említeni szokás. Ebben az időben már rendszeresen és sokat ír, s van is egy születésnapi verse, igazi számvetés, a *Húsz évet betöltve*. Igaz, ennek szövege csak 1957 óta ismert, átirat változatban, most azonban nem a később tárgyalandó esztétikai érlelődés a fontos számunkra, ha-

Nagy László: *Iszkázi határ*, 1957 körül, akvarell (Magántulajdon/ Gottl Egon felvétele)

Folytatás a 10. oldalon ▲